

TEKSTI SARI OKKO
KUVAT MIKKO KÄKELÄ

Katupäivystäjät Mika Mastomäki ja Maria Anttila kohtaavat nuoria tutuissa kokoontumispaikoissa. Saapaslaiset ovat läsnä, juttelevat, kysyvät kuulumisia ja kuuntelevat.

KATUPÄIVYSTYS ON SIELLÄ, *missä nuoretkin*

On pimenevä perjantai-ilta, kun palveluoperaatio Saapas lähtee liikenteeseen. Mitä tapahtuu siellä, missä nuoret kohtaavat: kaduilla, kujilla ja kallioilla? Tervetuloa katupäivystystiimin kyytiin!

SNELLUN SAAPAS -RYHMÄN Maria Anttila ja Mika Mastomäki suunnittelevat illan ohjelmaa. Tänään päästään jälleen baanalle tutulla porukalla. Anttila on mukana vastaavana ohjaajana kolmatta vuotta, Mastomäki vapaaehtoisena neljättä.

– Kyse ei ole työstä eikä harrastuksesta, vaan kutsumuksesta. Haluan kantaa oman korteni kekkoon, Mastomäki sanoo.

– Vapaaehtoiset ovat kantava voimamme. Taustoja ja motiiveja on monia, mutta yhdistävänä tekijänä on halu auttaa ja tehdä jotain merkityksellistä, Anttila lisää.

Vettä, fiilistä ja kohtaamisia

Palveluoperaatio Saappaan punainen pakettiauto on valmiina lähtöön. Mukaan on pakattu litrakaupalla vettä, kertakäyttömukeja ja ensiaputarvikkeita. Fiilis on hyvä ja nuorten kohtaamisia odottava.

Illan reittikin on jo selvillä: Suuntaamme Helsingin Itäkeskuksesta Viikin kallioille, Pikkukoskelle ja Lauttasaareen. Paluumatkalla tavoitteena on poiketa Tähtitorninmäellä, Kaivopuistossa, Tervasaassa ja Mustikkaamalla.

Katupäivystys lähtee siis sinne, missä nuoret ovat. Liikenteessä on samaan aikaan muitakin ryhmiä, joi-

Mikä on Saapas?

- Palveluoperaatio Saapas on osa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nuorisotyötä. Toimintaa koordinoi Lasten ja nuorten keskus ry.
- Saapas on nuorisolain mukaisesti alle 30-vuotiaisiin kohdistuvaa, etsivän työn menetelmin toteutettua auttamistyötä. Toiminnassa noudatetaan lastensuojelulain velvoitteita.
- Saapas on siellä, missä nuoret ovat, eli kaduilla, festareilla ja sosiaalisessa mediassa.
- Toimijat ovat täysi-ikäisiä, koulutettuja vapaaehtoisia, joita vastaavat ohjaajat tukevat.

Lisää aiheesta: www.saapas.fi

den liikkeistä saadaan tietoa kännykän avulla pitkin iltaa. Suunnitelmia muutetaan lennosta tarpeen mukaan, ja yhteistyötä tehdään myös virkavallan kanssa.

Nuorilla on kova aikuisen nälkä

Iltakahdeksalta Viikin kallioilla on hiljaista, joten suuntaamme kohti Pikkukoskea. Kun paikalla on paljon porukkaa ja juhliataan vaikkapa koulun aloitusta, kaikenlaista voi sattua. Vakavia tilanteita on kuitenkin harvoin.

– Vastaamme erilaisiin avun tarpeisiin. Nuorilla on usein kova aikuisen nälkä. On tärkeää, että olemme paikalla ja näkyvillä, Maria Anttila kertoo.

Kun nuoren kunto on esimerkiksi päihteiden takia huono, tilannet-

ta seurataan. Joskus soitetaan kotiin ja pyydetään hakemaan, joskus kyyti järjestyy Saappaan autolla. Tarvittaessa paikalle kutsutaan poliisi tai ambulanssi. Joskus voi olla niinkin, ettei nuorella ole paikkaa, minne mennä, joten ”on parempi olla ulkona kuin ottaa kotona turpaan”. Ketään ei jätetä yksin.

– Olemme läsnä, juttelemme, kysymme kuulumisia ja kuuntelemme, emme saarnaa tai moralisoi, Mika Mastomäki toteaa.

Mika Mastomäen ja Maria Anttilan päivystysvuorossa vierailaan muun muassa Helsingin Pikkukosken kallioilla.

Toiminta syntyi tarpeesta

Saapas-toiminta sai alkunsa Vantaan Keimolan moottoriradalla järjestettyä rockfestareista 1970-luvun alussa. Tuolloin festarijärjestelyt eivät olleet niin toimivat kuin nykyisin ja päihteiden käyttö oli runsasta. Paikalla oli selviämistaltoa, tarjolla oli ensiapua, ja avuntarvitsijoita riitti. Pian Saappaan toiminta jalkautui muihinkin kaupunkeihin.

– Tehtäviä, tappeluita ja tapaturmia oli aiemmin paljon. 1990-luvulla päihteiden käyttö alkoi muuttua parempaan suuntaan. Yhteistä eri vuosikymmenille on turvallisen aikuisen suuri tarve, Saapas-toiminnan vastaava työntekijä **Ville Viljakainen** kertoo.

KUVA MIKKO KÄKELÄ

– On tärkeää huomioida, että voimme vaikuttaa illan aikana vaikka yhden nuoren tilanteeseen. Jokaisen vapaaehtoisen työ yhtä arvokasta, olipa hän mukana viisi tai viisikymmentä kertaa vuodessa, Ville Viljakainen sanoo.

Saapas tunnetaan nuorten keskuudessa turvallisena ja luotettavana toimijana. Turvallisuus on mukana myös kaikessa työntekijöiden ja vapaaehtoisten toiminnassa.

– Vastuulliset vapaaehtoiset ovat koulutettuja henkilöitä, joiden toimintaa koordinoivat ryhmän vastaavat ohjaajat. Päivystykseen lähdetään yleensä 2–4 henkilön ryhmässä, Viljakainen sanoo.

Tarjolla, vaan ei tyrkällä

Vapaaehtoiseksi voi hakeutua 18 vuotta täyttänyt henkilö, joka tuntee kipinää toimia nuorten parissa. Vapaaehtoiset saavat 30–40 tuntia kestävän kattavan koulutuksen, jonka aiheet käsittelevät työturvallisuutta, ensiaputaitoja, päihdetietoa ja kohtaamistaitoja.

On tärkeää, että olemme paikalla ja näkyvillä siellä, missä nuoret liikkuvat.

Illan pimetessä vedelle riittää kysyntää. Saapas-auton nähdessään nuoret osaavat tulla kysymään: "Hei onks teillä vettä?"

– Työ on läsnäoloa, kohtaamisia, keskustelua, opastusta ja tarvittaessa eteenpäin ohjaamista. Katupäivystäjät ovat tarjolla, mutta eivät tyrkyllä, Viljakainen kuvailee.

Varustukseen kuuluvat Saapas-takki tai -liivi, näkyvillä oleva henkilökortti, ensiaputarvikkeet ja vesipullot sekä mukavat kengät, joilla on turvallista liikkua haastavissakin maastoissa. Henkilökohtaisista asusteista kotiin kannattaa jättää esimerkiksi roikkuvat korvakorut. Korona-aikana on korostunut maskien ja käsidesin käyttö.

– Pyrimme pitämään huolta, ettei kukaan lähde päivystykseen väsyneenä velvollisuudentunteesta, sillä illat venyvät pikkutunneille. Tuemme vapaaehtoisten toimintaa, jotta kukaan ei kuormittuisi liikaa, vaikka intoa olisi olla mukana vaikka joka viikko, Viljakainen sanoo.

Turvallisuus ennen kaikkea

Tärkeitä asioita katupäivystyksessä ovat ennakointi ja rauhallisuus. Nuorten joukkoon ei mennä koko tiimin voimin yhtenä rintamana kädet taskussa, vaan maltillisesti tilannetta seuraten, nuoria arvostaen ja tervehtien. Saapaslaiset eivät myöskään koskaan mene keskelle hälyttäviä tapahtumia.

– Jos tilanne vaikuttaa uhkaavalta ja kellot alkavat kilkattaa, sitä kunnioitetaan. Meillä on ennalta sovittu turvasana, jota käytetään tilanteen mukaan. Haluamme aina turvata toimijoidemme fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden, Maria Anttila korostaa.

Joskus on tarpeen kutsua virkavalta paikalle tai tehdä lastensuojeluilmoitus. Läheltä piti -tilanteet ja onnettomuudet sekä illan tapahtumat ja kohdattujen nuorten määrät raportoidaan. Turvallisuushavainnot käsitellään paikallisesti, mutta ne otetaan huomioon myös toiminnan suunnittelussa.

Meillä on ennalta sovittu turvasana, jota käytetään tilanteen mukaan.

Jokainen kohtaaminen on tärkeä

Vapaaehtoistyö voi olla rankkaa niin henkisesti kuin fyysisestikin. Vapaaehtoisten palautetta kuullaan, ja sitä käytetään työturvallisuuden kehittämiseksi. Kuormittumisen ehkäisemiseksi tarjolla on työnohjausta, joka on koko toimintaa kehittävä voima.

Ville Viljakainen kertoo, että päivystysillan päätteeksi työryhmä käy yhdessä tapahtumat läpi. Ajatuksena on, ettei murheiden kanssa mennä nukkumaan.

– On huomioitava resurssien rajallisuus ja riittämättömyden tunne. Emme voi pelastaa kaikkia nuoria, koko kaupunkia tai maailmaa. Joku voi joskus ajatella, että oli paitsi tylsä ilta, kun ei tapahtunut mitään erityistä. Käytännössä jokaisena iltana on kuitenkin tapahtunut paljon arvokkaita kohtauksia nuorten kanssa.

Takaisin kaduille ja kalliolle

Kiireisimpiä katupäivystysaikoja ovat koulujen päätös- tai aloitusviikonloput, vaput ja uudenvuodet. Sesonki syntyy myös sään mukaan. Kun kevätaurinko paistaa, alkaa tapahtua. Sateella ja pakkasella on rauhallisempaa.

Pikkukosken kalliolle on kokoontunut reilun sadan nuoren joukko, mutta tilanne on iloisen maltillinen. Saapas-ryhmän toiminta kiinnostaa, ja nuoret tulevat kyselemään, miksi ryhmä on täällä tai kutsuuko se poliisit.

Kaverista pidetään huolta -asenne konkretisoituu Lauttasaaren kalliolla. Yksi nuorista on heikohkossa hapesa, mutta hänelle pidetään seuraa ja juotetaan vettä. Kun Saapas tulee paikalle, nuoret pyytävät katsomaan. Tämäkin tilanne hoituu, ja nuori pääsee lähtemään kotiin.

Illan pimetessä kaupungilla on hiljaista. Tervasaassa on vielä menoaa, mutta vain yksi nuorimies on syytä ohjata matalan rakennuksen katolta maankamaralle. On aika suunnata takaisin Itäkeskukseen.

Kello on yli yhden, kun päivystysporukka pitää vielä pienen fiiliskierroksen. Tämä ilta oli täynnä mukavia kohtaamisia. ●